

20. fejezet

TÓTH FERENC

JÖVEDELMI ÉS VAGYONI EGYENLŐTLENSÉGEK

*„A túlzott és növekvő jövedelmi
és vagyoni egyenlőtlenségek
hátráltatják a fenntartható
növekedést és a felzárkózást.”*

A FEJEZETHEZ
TOVÁBBI ONLINE
HÁTTÉRANYAGOK
ÉRHETŐK EL

A fenntarthatóság fontos aspektusa a **jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek mértéke és alakulása**, illetve az ezeket befolyásoló gazdaságpolitikai lépések. Az elmúlt évtizedekben a világ fejlett országaiban emelkedett a jövedelmi egyenlőtlenség a piaci szabályozások lazulása, a globalizáció, valamint a technikai fejlődés következtében. A nagyobb egyenlőtlenség a **jövedelmi osztályok közötti mobilitás csökkenésével** jár együtt, azaz egy egyenlőtlenebb társadalomban gyakrabban marad szegény, aki szegény volt és gazdag, aki gazdag volt. **A túlzott és indokolatlan egyenlőtlenség korlátozza az emberekben rejlő potenciál kibontakozását az egyéni és a teljes humántőke tekintetében nemzetgazdasági szinten is.** Megfelelő szintű állami beavatkozással a jövedelmi szintek közötti társadalmi mobilitás javítható, ami makrogazdasági szinten is érzékelhetően hozzájárulhat a társadalmi béke fenntartásához, a társadalom jólétének emelkedéséhez, egy fenntartható növekedés mellett a felzárkózás erősítéséhez.

AZ EGYENLŐTLENSÉG MÉRTÉKE NŐTT A FEJLETT ORSZÁGOKBAN

A jövedelem- és vagyoneeloszlás két széle közötti távolság a jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenség. A jövedelmi és vagyonegyenlőtlenségeket egy államon belül és országok között is lehet vizsgálni. Az országok közötti jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek lényegesen nagyobbak, mint az országokon belüli egyenlőtlenségek. **2018-as adatok szerint a világ leggazdagabb egy százaléka a világ számoltartott vagyonának közel felével rendelkezik.**

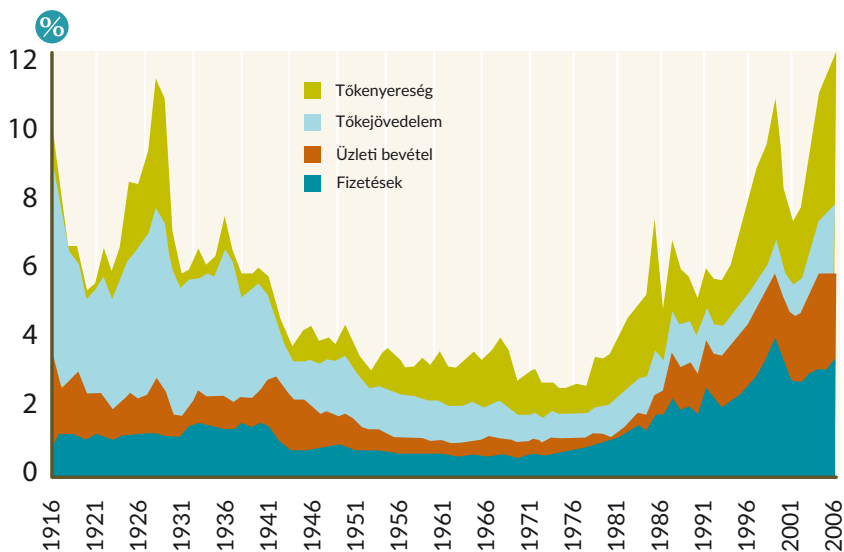
A fejlett országokban a piaci dereguláció, a globalizáció erősödése, és a technikai fejlődés következtében növekszik az egyenlőtlenség, ami már a fejlett gazdaságok növekedési lehetőségeit is érezhetően gátolja. **A piaci dereguláció lehetővé tette a tőke egyre erősebb koncentrációját, az egyre nagyobb és jövedelmezőbb nagyvállalatok térnyerését.** A megtermelt jövedelem egyre nagyobb részét teszi ki a profit. A növekvő tőkekoncentráció fő kedvezményezettjei a menedzseri osztály, míg vesztesei a közepes jövedelmű vállalati foglalkoztatott réteg (Gabaix és Landier, 2008).

GLOBAL WEALTH
INEQUALITY

20.1. ábra: A felső egy százalék jövedelmi részesedése és annak komponensei az USA-ban

Forrás: Atkinson–Piketty–Saez (2011)

20.2. ábra: Vagyoneeloszlás: vélekedés és valóság az USA-ban

Forrás: Norton és Ariely (2011), infografika: Skewed: Income Inequality in America | Visual.ly

Megjegyzés:
A tényleges vagyoneeloszlásban az alsó 40% szinte ábrázolhatatlan

Az USA lakossága 5 egyenlő részre osztva

A megkérdezettek szerint IDEÁLIS vagyoneeloszlás

Az általuk MEGBECSÜLT valódi vagyoneeloszlás

A TÉNYLEGES vagyoneeloszlás

A szegénység a fiatal felnőttek és a gyermekes családok körében nőtt. Az OECD-országok átlagában a háztartások leggazdagabb tíz százaléka birtokolja a háztartások vagyonának több mint felét, és ez az arány 2010 óta az országok kétharmadában nőtt (OECD 2021). **A vagyonkoncentráció kétszerese a jövedelmi egyenlőtlenség szintjének:** a 28 OECD- országban a háztartások leggazdagabb 10 százaléka birtokolja átlagosan a háztartások teljes vagyonának 52 százalékát, míg a legkevésbé gazdag háztartások 60 százaléka alig haladja meg a 12 százalékot (Balestra-Tonkin, 2018).

A nemzetközi kereskedelem erősödése megnyitotta a kaput az alacsonyabban képzett nyugati munkaerő keletire cserélésére, ami tovább növelte a jövedelmi különbségeket ezekben az országokban. Ez károsan érintette azokat a közepes jövedelmű rétegeket, akik a feltörekvő piacokra vándorló iparágakban dolgoztak, illetve halmoztak fel szaktudást és képességeket.

A fejlett országok technológiai újításai egyre magasabb képzettségű állásokat teremtenek, ezzel növelve a magasabban képzett réteg jövedelmi előnyét, így az egyenlőtlenséget. A képességeket előnyben részesítő technikai fejlődés a mesterséges intelligencia és a robotika fejlődésével már ma is, de a jövőben egyre inkább a magasabb képzettségű foglalkozások iránti munkakeresletet is fenyegeti, ezzel tovább tágítva a jövedelmi rést a jövedelmi eloszlás két vége között [Acemoglu és Restrepo (2020)].

AZ EGYENLŐTLENSÉG NEGATÍV KÖVETKEZMÉNYE A TÁRSADALMI KOHÉZIÓ GYENGÜLÉSE

A kialakuló egyenlőtlenségnek súlyos társadalmi következményei vannak. A több évtizedes szocialista rendszer hibás működésének tapasztalatából tudható, hogy a túlzott egyenlőségre való törekvés nem egészséges, mert elnyomja a kreativitást, az egyéni motivációt, csökkenti a kitörési lehetőségeket. Akik többet, jobban dolgoznak, azok többet keresnek. Ez önmagában helyes, az ebből fakadó egyenlőtlenség nem káros, hiszen ezek az emberek viszik előre a társadalmat. **Nem a keresetek egyenlősége fontos, hanem egyrészt az egyenlőtlenség mértéke, másrészt az esélyegyenlőség, főleg a gyermekek esetén.**

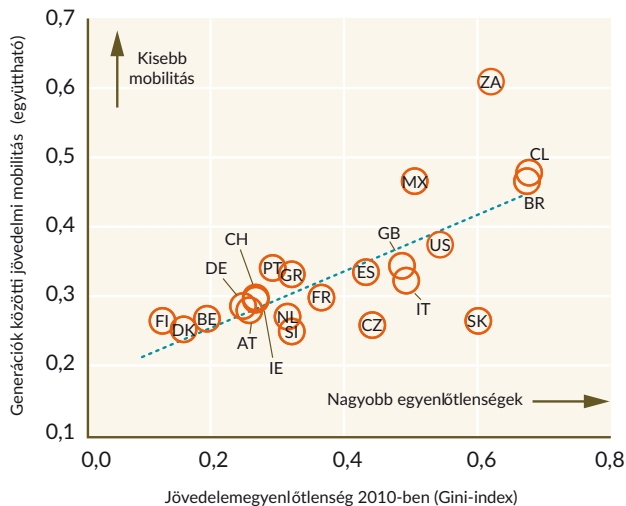
**AZ EGYENLŐTLENSÉG TÚLZOTT
FOKOZÓDÁSA NEGATÍVAN HAT VISSZA
A JÓLÉTRE, A VERSENYKÉPESSÉGRE,
A FENNTARTHATÓSÁGRA,
A NÖVEKEDÉSRE
ÉS A TÁRSADALMI BÉKÉRE.**

20.3. ábra: Jövedelmi egyenlőtlenség 2010-ben (Gini-index)
Jövedelmi egyenlőtlenségek és társadalmi mobilitás kapcsolata

Forrás: UNI-WIDER World Income Inequality Database, EqualChances.org

UNDERSTANDING
THE GINI
COEFFICIENT

**AZOKBAN AZ ORSZÁGOKBAN
NAGYOBB A TÁRSADALMI MOBILITÁS,
AMELYEKBE VISZONYLAG KISEBBEK
AZ EGYENLŐTLENSÉGEK.**

Az egyenlőtlenség túlzott fokozódása negatívan hat vissza a jólétre, versenyképességre, a fenntarthatóságra, a növekedésre és a társadalmi békére. **A fentiekből következik, hogy van az egyenlőtlenségnek egy olyan társadalmilag is még elfogadható szintje, ami hozzájárul a társadalom fejlődéséhez, a jólét növekedéséhez.** Az egyenlőtlenség hatással van a társadalmi mobilitásra, ami a jövedelmi szintek közötti mozgások esélyének mértéke. Minél nagyobb a társadalmi mobilitás egy gazdaságban, annál nagyobb eséllyel lehet valaki szegényből gazdag, vagy gazdagból szegény. **Azokban az országokban nagyobb a társadalmi mobilitás, amelyekben viszonylag kisebbek az egyenlőtlenségek** (Rippel és Várhegyi, 2019).

Egy egyenlőtlenebb társadalomban kiéleződnek a társadalmi osztályok közötti politikai feszültségek, amely adóemelésekhez vezethet. A magasabb újraelosztás pedig a fejlesztések ösztönzőit csorbítva lassítja a gazdasági növekedést (Alesina és Rodrik, 1994).

Függetlenül attól, hogy gazdasági visszaeséstől, járványtól vagy mástól alakul ki, **a túlzott egyenlőtlenség következtében gyengül a társadalmi kohézió, csökken a jövedelmi szintek közötti társadalmi mobilitás.** Mindez azt eredményezi, hogy a társadalom egyes rétegei olyan alacsony jövedelemmel rendelkeznek, amely már megélhetésük és gyermekeik előrébb lépési lehetőségeit is korlátozhatja. Jövőkép hiányában ez az állapot előbb-utóbb a társadalmi béke felbomlásához vezethet, amely a társadalom minden rétegére károsan hathat, visszavetve az egész társadalom és a nemzetgazdaság fejlődését és a jólétet.

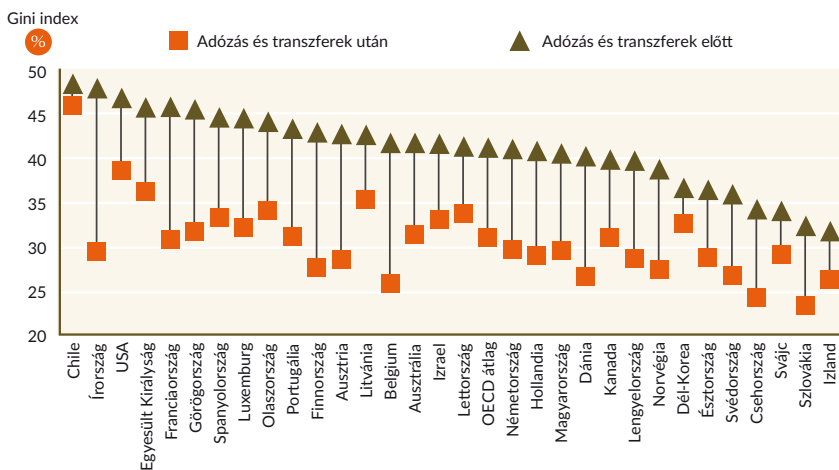
A GAZDASÁGPOLITIKA MÉRSÉKELNI TUDJA A TÚLZOTT EGYENLŐTLENSÉG KÁROS HATÁSAIT

Az egyenlőtlenség optimális vagy fenntartható szintjét nehéz meghatározni, de a túlzott egyenlőtlenségnek súlyos jóléti költségei vannak. A piac önmagában az egyenlőtlenségek növekedése irányába hat, ezért célszerű állami beavatkozással azt a piac által meghatározottnál alacsonyabb szintre mérsékelni. Az államnak a piaci folyamatokba való átmeneti, észszerű beavatkozása különösen gazdasági visszaesések és járványok esetén indokolt. Az egyenlőtlenség negatív hatásainak csökkentésében fontos szerepe van a gazdaságpolitikának. **Állami szabályozással, a jövedelmek újraelosztásával, megfelelően célzott támogatási rendszerrel optimálisabb irányba terelhetők a jövedelmi viszonyok.** A támogatásnak számos formája lehet, kiemelten

**ÁLLAMI SZABÁLYOZÁSSAL,
A JÖVEDELMEK ÚJRAELOSZTÁSÁVAL,
MEGFELELŐEN CÉLZOTT
TÁMOGATÁSI RENDSZERREL
OPTIMÁLISABB IRÁNYBA TERELHETŐK
A JÖVEDELMI VISZONYOK.**

20.4. ábra: A háztartások jövedelmi egyenlőtlenségei közötti különbségek adózás és állami transzferek előtt és után, 2018

Forrás: OECD Income Distribution Database

a családok támogatását, pl. a családi pótlék, a GYES/GYED, a gyermekes vagy gyermekek születését ígérők lakástámogatása, a munkához jutás elősegítése, a kutatás-fejlesztés és a szakképzés támogatása.

Ma már tudható, hogy a **gyermekkori jólét alapvetően meghatározza a felnőttkori jólétet – a gyermekek jövőbeli, felnőttkori keresetét, egészségi állapotát.** Az állam a támogatásokkal a családok és elsősorban a gyermekek esélyeinek javulását és a gyermekszegénység csökkentését célozza meg, annak érdekében, hogy javítsa esélyeiket, lehetőséget biztosítson fejlődésükre, és felnőttként már mindenki a saját teljesítménye alapján részesüljön elismerésben.

A jövedelmi egyenlőtlenségek szükségessé tehetik egy kormányzat számára, hogy a jövedelmek újraelosztásával széles tömegek jólétét növelje a kisebb létszámú magasabb jövedelműek kárára. Ezt elsősorban az adórendszeren és a társadalmi transfereken keresztül teheti meg az állam. **Az adózás utáni egyenlőtlenség valamennyi országban alacsonyabb, mint az adózás előtti, piaci alapokon nyugvó jövedelmek alapján számolt egyenlőtlenség.**

Az egyenlőtlenségek mérséklésére a jövedelmek közvetlen újraelosztásán kívül is számos eszköz áll rendelkezésre. A minőségi közszolgáltatások, például az egészségügy vagy a már említett oktatás is hathatós eszközei lehetnek az egyenlőtlenség csökkentésének.

Az utóbbi évtizedben egyre többször merül fel lehetséges gazdaságpolitikai válaszként az univerzális alapjövedelem. Ez azonban visszalépés lenne a mai, célzott jóléti állami juttatásokhoz képest, valamint költségvetési hatása is rendkívül magas lenne. Az alapjövedelem a gazdasági növekedés forrását, a munkára való hajlandóságot is mérsékli. Tapasztalatok szerint **a magasabb foglalkoztatási ráta hatékonyabban csökkenti a jövedelmi különbségeket, mint a szociális támogatások.**

Ígéretesebb koncepció viszont a **munkahely-garancia.** Az alapelv szerint az állam mint „legvégső munkáltató” (Employer of Last Resort – hasonlóan a jegybankok végső hitelező, azaz Lender of Last Resort funkciójához) munkát ajánlhat az állami szektorban. Az alapjövedelemhez képest előnye, hogy munkahelyet biztosít, így nem a segélyekből, hanem a munkajövedelemből élést helyezi előtérbe, és így azt is megakadályozza, hogy a humántőke nagymértékben erodálódjon a munkanélküliség miatt – sőt, támogató képzésekkel a humántőke bővülése is elképzelhető.

A túlzott jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek hátráltatják a fenntartható növekedést és a felzárkózást.

A túl nagy egyenlőtlenség a jövedelmi osztályok közötti társadalmi mobilitás csökkenésével jár, ami korlátozza az emberekben rejlő potenciál kibontakozását.

A túlzott egyenlőtlenség következtében gyengül a társadalmi kohézió, csökken a jövedelmi szintek közötti társadalmi mobilitás, és ez a társadalmi béke felbomlásához vezethet.

**A GAZDASÁGPOLITIKA MÉRSÉKELNI TUDJA
A TÚLZOTT EGYENLŐTLENSÉG KÁROS HATÁSAIT.**

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Acemoglu, D.–Restrepo, P. (2020): Robots and jobs: Evidence from US labor markets.** *Journal of Political Economy*,
- Alesina, A.–Rodrik, D. (1994): Distributive politics and economic growth.** *The Quarterly Journal of Economics*, 109(2), 465–490.
- Atkinson, A. B.–Piketty, T.–Saez, E. (2011): Top incomes in the long run of history.** *Journal of Economic Literature*, 49(1), 3–71.
- Balestra, C.–Tonkin, R. (2018): Inequalities in household wealth across OECD countries: Evidence from the OECD Wealth Distribution Database,** *OECD Statistics Working Papers 2018/01*
- Gabaix, X.–Landier, A. (2008): Why has CEO pay increased so much?** *The Quarterly Journal of Economics*, 123(1), 49–100.
- Norton, M. I.–Ariely, D. (2011): Building a better America One Wealth Quintile at a Time.** *Perspectives on Psychological Science*,
- OECD (2021): Inequalities in Household Wealth and Financial Insecurity of Households,** *Policy Brief*
- Rippel Géza–Várhegyi Judit (2019): Egyenlőtlenségek és gazdasági növekedés a 21. században.** In: Virág Barnabás (szerk.) (2019): *A jövő fenntartható közgazdaságtana.* Magyar Nemzeti Bank